

PRIIMTI TEKSTAI

P8_TA(2016)0456

Padėtis Baltarusijoje

2016 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl padėties Baltarusijoje (2016/2934(RSP))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas ir rekomendacijas dėl Baltarusijos,
- atsižvelgdamas į 2016 m. rugsėjo 11 d. įvykusius parlamento ir 2015 m. spalio 11 d. įvykusius prezidento rinkimus,
- atsižvelgdamas į savo delegacijos ryšiams su Baltarusija pirmininko 2016 m. rugsėjo 13 d. pareiškimą dėl Baltarusijos parlamento rinkimų,
- atsižvelgdamas į 2016 m. rugsėjo 12 d. Europos išorės veikslių tarnybos atstovo spaudai pareiškimą dėl Baltarusijos parlamento rinkimų,
- atsižvelgdamas į ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro, ESBO Parlamentinės Asamblėjos ir Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos (PACE) 2016 m. rugsėjo 12 d. preliminarų pareiškimą dėl parlamento rinkimų Baltarusijoje,
- atsižvelgdamas į Tarybos išvadas dėl Baltarusijos, ypač į 2016 m. vasario 16 d. išvadas dėl ribojamųjų priemonių panaikinimo 170 asmenų ir trims Baltarusijos įmonėms,
- atsižvelgdamas į ESBO 2016 m. sausio 28 d. galutinę ataskaitą dėl 2015 m. spalio 11 d. prezidento rinkimų Baltarusijoje,
- atsižvelgdamas į daugybę Baltarusijos valdžios institucijų deklaratijų, kad kai kurios ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro rekomendacijos, pateiktos po 2015 m. prezidento rinkimų, bus įgyvendintos prieš rengiant 2016 m. parlamento rinkimus,
- atsižvelgdamas į tai, kad 2015 m. rugpjūčio 22 d. Baltarusijos valdžios institucijos paleido šešis politinius kalinius, ir į vėliau pateiktą Komisijos pirmininko pavaduotojos ir Sąjungos vyriausiosios įgaliotinės užsienio reikalams ir saugumo politikai Federicos Mogherini ir už Europos kaimynystės politiką ir plėtros derybas atsakingo Komisijos nario Johannes Hahno 2015 m. rugpjūčio 22 d. pareiškimą dėl politinių kalinių paleidimo Baltarusijoje,
- atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 123 straipsnio 2 ir 4 dalis,

- A. kadangi savo galutinėje ataskaitoje dėl 2015 m. prezidento rinkimų Baltarusijoje ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuras ir Europos Tarybos Venecijos Komisija parengė paketą rekomendacijų, kurias Baltarusija turėjo įgyvendinti iki 2016 m. parlamento rinkimų;
- B. kadangi, siekdamas pagerinti santykius su Vakarų šalimis, Baltarusijos valdžios institucijos nenoriai ėmėsi veiksmų, suteikiančių galimybę demokratinėms opozicijos partijoms registruotis paprasčiau nei per ankstesnius rinkimus ir sudarančių geresnes galimybes užsienio stebėtojams stebėti, kaip skaičiuojami balsai;
- C. kadangi 2016 m. birželio 6 d. Baltarusijos prezidentas sušaukė rinkimus į Atstovų Rūmus; kadangi šie rinkimai vyko 2016 m. rugsėjo 11 d.; kadangi daugiau kaip 827 tarptautiniai ir 32 100 piliečių stebėtojų buvo akredituoti stebėti rinkimus; kadangi, kaip savo išvadose teigia ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuras, dauguma piliečių stebėtojų atstovavo valstybės subsidijuojamoms viešoms asociacijoms, kurios taip pat aktyviai dalyvavo kampanijose už vyriausybei palankius kandidatus; kadangi ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro rinkimų stebėjimo misija buvo paskirta stebėti rinkimus Baltarusijos užsienio reikalų ministerijos kvietimu;
- D. kadangi, remiantis ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro misijos vertinimu, 2016 m. parlamento rinkimai buvo organizuoti veiksmingai, vis dėlto liko ilgalaikių sisteminių trūkumų, įskaitant politinių teisių ir pagrindinių laisvių teisinio pagrindo apribojimus; kadangi skaičiuojant balsus ir sudarant rezultatų lenteles pastebėta nemažai procedūrinių trūkumų ir trūko skaidrumo;
- E. kadangi po ilgo laiko Baltarusijos parlamente bus atstovaujama demokratinė opozicijai; kadangi, pasak JT specialiojo pranešėjo žmogaus teisių padėties Baltarusijoje klausimais, teisinė ir administracinė sistemos, kuriomis paremti žmogaus teisių apribojimai, lieka nepakitusios; kadangi du nepriklausomi parlamento nariai turėtų veikti kaip tikra opozicija;
- F. kadangi nuo 1994 m. Baltarusijoje nebuvo laisvų ir sąžiningų rinkimų, kurie būtų vykdyti laikantis rinkimų teisės, atitinkančios tarptautiniu mastu pripažintus ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro standartus;
- G. kadangi 2016 m. vasario mėn. ES, siekdama parodyti gerą valią ir padrašinti Baltarusiją gerinti žmogaus teises, demokratiją ir teisinės valstybės principus, panaikino daugumą Baltarusijos pareigūnams ir juridiniams asmenims taikytų ribojamųjų priemonių; kadangi savo 2016 m. vasario 15 d. išvadose dėl Baltarusijos Taryba pabrėžė, kad reikia gerinti ES ir Baltarusijos bendradarbiavimą daugelyje ekonomikos sektorių ir su prekyba bei pagalba susijusių sričių, o tai suteikė galimybę Baltarusijai prašyti EIB ir ERPB finansavimo; kadangi įdėta daug pastangų siekiant prieš 2016 m. rinkimus išspręsti tam tikras ilgalaikes problemas, tačiau kartu atkreipia dėmesį į tai, kad daug problemų, susijusių su teisine ir procedūrine rinkimų sistema, dar neišspręstos;
- H. kadangi dvi Baltarusijos rinkimų stebėjimo grupės „Žmogaus teisių gynėjai už laisvus rinkimus“ ir „Teisė pasirinkti 2016 m.“ pasmerkė paskutinius rinkimus dėl to, kad juos vykdančios nesilaikė daugelio svarbiausių tarptautinių standartų ir kad jie neatspindėjo Baltarusijos piliečių valios;
- I. kadangi Baltarusijos stebėtojų grupės surinko konkrečių įrodymų, jog nacionaliniu mastu buvo dedamos milžiniškos pastangos siekiant dirbtinai padidinti dalyvavimą rinkimuose

nustačius penkių dienų išankstinio balsavimo laikotarpį (2016 m. rugsėjo 6–10 d.) ir rinkimų dieną (2016 m. rugsėjo 11 d.), ir kadangi vienintelis Baltarusijos nepriklausomas visuomenės nuomonės institutas (NISEPI) nutraukė savo veiklą dėl vyriausybės daromo spaudimo, todėl buvo labai sunku vertinti tikrą baltarusių politinį pasirinkimą;

- J. kadangi dalis Baltarusijos opozicinių jėgų pirmą kartą 2015 m. lapkričio 18 d. pateikė bendrą bendradarbiavimo susitarimą susivienyti 2016 m. parlamento rinkimuose;
- K. kadangi 2015 m. birželio 18–19 d. įvyko pirmasis nuo 2002 m. Parlamento delegacijos ryšiams su Baltarusija vizitas į Minską; kadangi Europos Parlamentas šiuo metu neturi oficialių santykių su Baltarusijos parlamentu;
- L. kadangi Baltarusija atliko konstruktyvų vaidmenį sudarant palankias sąlygas ugnies nutraukimo susitarimui Ukrainoje;
- M. kadangi dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir neteisėtos Krymo aneksijos Baltarusijos visuomenėje padidėjo baimė, kad pasikeitus galios pasiskirstymui bus destabilizuota vidaus padėtis; tačiau kadangi tai nereiškia ir negali reikšti, jog Baltarusijos žmonės nebeturi vilčių, kad bus įvykdytos esminės reformos ir taiki jų šalies transformacija;
- N. kadangi Baltarusijos ekonomika jau daugiau kaip 20 metų patiria stagnaciją, o pagrindiniai jos sektoriai vis dar priklauso valstybei ir jiems taikoma administracinė valdymo ir kontrolės sistema; kadangi Baltarusijos ekonominė priklausomybė nuo Rusijos ekonominės pagalbos nuolat didėja ir kadangi Baltarusijos ekonomikos rodikliai yra vieni iš žemiausių tarp Eurazijos ekonominės sąjungos šalių – pvz., 2015–2016 m. jos BVP sumažėjo 30 mlrd. JAV dolerių;
- O. kadangi Baltarusija yra vienintelė Europos šalis, kurioje taikoma mirties bausmė; kadangi 2016 m. spalio 4 d. Baltarusijos Aukščiausiasis teismas patvirtino mirties nuosprendį Sjarhejui Vostrykavui ir tai yra ketvirtoji Baltarusijos Aukščiausiojo teismo sprendimu patvirtinta mirties bausmė 2016 m.;
- P. kadangi žmogaus teisių organizacijos atkreipė dėmesį į naujus opozicijos persekiojimo metodus; kadangi Baltarusijos valdžios institucijos neatsisakė represinių veiksmų prieš politinius oponentus: taikiems protestuotojams vis dar taikomos administracinės nuobaudos, ribojamos kitos pilietinės ir politinės teisės, šalyje atsirado naujų politinių kalinių; kadangi Baltarusijos valdžios institucijos nesiėmė jokių priemonių, kad būtų pasiekta sisteminių ir kokybinių pokyčių žmogaus teisių srityje, ypač teisėkūros lygmeniu;
- Q. kadangi reikšmingi teigiami pokyčiai žodžio ir žiniasklaidos laisvės, eilinių piliečių ir opozicijos aktyvistų politinių teisių ir teisinės valstybės principo bei pagrindinių teisių užtikrinimo srityse yra būtinos ES ir Baltarusijos santykių pagerėjimo sąlygos; kadangi Europos Sąjunga vis dar stipriai įsipareigojusi toliau ginti žmogaus teises Baltarusijoje, įskaitant žodžio ir žiniasklaidos laisvę;
- R. kadangi 2016 m. spalio 25 d. Baltarusija priėmė savo pirmąjį nacionalinį žmogaus teisių veiksmų planą, kurį patvirtino ministrų tarybos rezoliucija; kadangi, Baltarusijos valdžios institucijų teigimu, šiuo planu apibrėžiamos pagrindinės veiklos kryptys įgyvendinant šalies įsipareigojimus žmogaus teisių srityje;
- S. kadangi vienas iš Baltarusijos dalyvavimo Rytų partnerystės ir jos parlamentinio organo EURONEST veikloje tikslų – siekti intensyvesnio šios šalies ir ES bendradarbiavimo;

kadangi Baltarusijos parlamentas neturi oficialaus statuso EURONEST parlamentinėje asamblėjoje;

- T. kadangi šiuo metu Baltarusija Astrave ant ES sienos stato savo pirmąją atominę elektrinę; kadangi visos branduolinę energiją plėtojančios šalys turi griežtai laikytis tarptautinių branduolinės saugos ir aplinkosaugos reikalavimų ir standartų; kadangi Baltarusijos vyriausybė, kuriai tenka išimtinė atsakomybė už jos teritorijoje esančių branduolinių įrenginių saugą ir saugumą, privalo vykdyti įsipareigojimus savo piliečiams ir kaimyninėms šalims; kadangi atvirumo ir skaidrumo principai turėtų būti svarbiausias pagrindas, kuriuo remiamasi kuriant, eksploatuojant ir uždarant branduolinės energetikos objektą;
- U. kadangi Baltarusija priklauso Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijai (CSTO) ir dalyvauja bendrose su Rusija karo pratybose „Zapad“, kurios apima scenarijus, pagal kuriuos rengiami vakarinių kaimynų puolimai, įskaitant branduolinio ginklo naudojimo prieš Lenkiją simuliacijas; kadangi Baltarusija kitais metais rengiasi dalyvauti karo pratybose „Zapad–2017“, kuriose gali būti išbandomi dar kiti agresyvūs scenarijai;
1. išlieka labai susirūpinęs dėl trūkumų, kuriuos nepriklausomi tarptautiniai stebėtojai nustatė per 2015 m. prezidento ir 2016 m. parlamento rinkimus; pripažįsta, kad dedamos pastangos siekiant pažangos, tačiau jų dar nepakanka; pažymi, kad naujai išrinktame parlamente bus po vieną opozicinės partijos ir nevyriausybinio sektoriaus atstovą; vis dėlto mano, kad šie atstovai yra paskirti politiniais pagrindais, o ne atsižvelgiant į rinkimų rezultatus; atkreipia dėmesį į tai, kad šių dviejų parlamento narių ateityje pateikti pasiūlymai dėl teisės aktų parodys, kokiais politiniais sumetimais valdžios institucijos juos paskyrė;
 2. ragina Baltarusijos valdžios institucijas bendradarbiaujant su tarptautiniais partneriais nedelsiant pradėti vykdyti išsamią rinkimų reformą, kuri būtų platesnio demokratizacijos proceso dalis; pabrėžia, kad reikia įgyvendinti ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro rekomendacijas likus pakankamai laiko iki 2018 m. kovo mėn. savivaldybių rinkimų ir kad šiuos rinkimus turi stebėti vietos ir tarptautiniai stebėtojai; pažymi, kad tai itin svarbu siekiant pageidaujamos ES ir Baltarusijos santykių pažangos;
 3. pakartoja savo raginimą Baltarusijos valdžios institucijoms užtikrinti, kad bet kokiomis aplinkybėmis būtų laikomasi demokratijos principų, paisoma žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją ir tarptautinius bei regioninius žmogaus teisių aktus, kuriuos yra ratifikavusi Baltarusija;
 4. ragina Baltarusijos vyriausybę reabilituoti paleistus politinius kalinius ir atkurti visas jų pilietines ir politines teises;
 5. reiškia susirūpinimą dėl to, kad nuo 2000 m. Baltarusijoje nebuvo užregistruota naujų politinių partijų; ragina panaikinti visus apribojimus šioje srityje; pabrėžia, kad visoms politinėms partijoms turi būti leidžiama nevaržomai vykdyti politinę veiklą, ypač rinkimų kampanijos laikotarpiu;
 6. tikisi, kad valdžios institucijos nustos dėl politinių priežasčių persekioti nepriklausomą žiniasklaidą; ragina nutraukti administracinį persekiojimą ir savavališką Administracinių teisės pažeidimų kodekso 22.9 straipsnio 2 dalies taikymą laisvai samdomiems žurnalistams, kurie be akreditacijos dirba su užsienio žiniasklaida, nes taip

ribojama teisė į saviraiškos laisvę ir informacijos sklaidą;

7. ragina Baltarusijos vyriausybę panaikinti Baltarusijos baudžiamojo kodekso 193 straipsnio 1 dalį, pagal kurią baudžiama už neregistruotų visuomeninių asociacijų organizavimą ir dalyvavimą jų veikloje, ir leisti visapusiškai, laisvai ir netrukdomai teisėtai veikti visuomeninėms asociacijoms ir organizacijoms; ypač atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad šiuo metu dėl baudžiamojo kodekso 193 straipsnio 1 dalies ir kitų ribojamųjų priemonių taikymo daugiau kaip 150 Baltarusijos NVO yra užregistruota Lietuvoje, Lenkijoje, Čekijos Respublikoje ir kitose šalyse;
8. primygtinai ragina Baltarusijos valdžios institucijas persvarstyti politiką, pagal kurią Baltarusijos nevyriausybiniam sektoriui skiriamai tarptautinei finansinei pagalbai vis dar taikomi dideli mokesčiai;
9. griežtai smerkia Baltarusijos vyriausybės politiką naudoti specialiąsias pajėgas kišantis į pilietinės visuomenės organizacijų, įskaitant atstovaujančių nacionalinių mažumų interesams, pavyzdžiui, nepriklausomos NVO „Lenkų Baltarusijoje sąjunga“, vidaus reikalus;
10. ragina Baltarusiją – vienintelę Europos šalį, kurioje tebetaikoma mirties bausmė ir kuri neseniai vėl pradėjo ją vykdyti, – prisijungti prie visuotinio mirties bausmės vykdymo moratoriumo; tai būtų pirmas žingsnis į visišką jos panaikinimą; primena, kad mirties bausmė yra nežmoniškas ir žeminantis elgesys, kurios atgrasomasis poveikis neįrodytas, o teismo klaidos yra nepataisomos; ragina Europos išorės veikslių tarnybą (EIVT) ir Komisiją pirmiau minėtiems klausimams teikti aiškų prioritetą šiuo metu vykstančiame ES ir Baltarusijos dialoge žmogaus teisių klausimais; šiomis aplinkybėmis palankiai vertina Baltarusijos ministrų tarybos priimtą JT žmogaus teisių tarybos visuotinio periodinio vertinimo darbo grupės rekomendacijų įgyvendinimo veikslių planą ir tikisi, kad jis bus visapusiškai įvykdytas;
11. ragina ES išlaikyti tolesnio santykių su Baltarusija normalizavimo pagreitį; pakartoja savo nuomonę, kad esamų skirtumų problemas geriausia spręsti naudojantis stipresniais ryšių palaikymo kanalais, taip pat kad tolesnis ES ir konkrečiai – Europos Parlamento įsitraukimas į dialogą su Baltarusija ir visų pirma jos piliečiais bei pilietine visuomene, taip pat su jos parlamentu ir įvairiomis politinėmis partijomis, gali duoti apčiuopiamų rezultatų ir prisidėti prie šalies nepriklausomybės, suverenumo ir klestėjimo;
12. ragina EIVT ir Komisiją toliau teikti ir stiprinti paramą Baltarusijoje ir už jos ribų veikiančioms pilietinės visuomenės organizacijoms; šiomis aplinkybėmis pabrėžia, kad būtina remti visus nepriklausomus Baltarusijos visuomenės informavimo šaltinius, įskaitant žiniasklaidos transliacijas baltarusių kalba ir iš užsienio;
13. pažymi, kad 2014 m. sausio mėn. pradėtomis derybomis dėl vizų tvarkos supaprastinimo siekiama pagerinti žmonių tarpusavio ryšius ir paskatinti pilietinės visuomenės atsiradimą; pabrėžia, kad Komisija ir EIVT turėtų imtis būtinų priemonių, siekdamas paspartinti pažangą šioje srityje;
14. palaiko ES vykdomą kritinio požiūrio politiką Baltarusijos valdžios institucijų atžvilgiu ir pareiškia esantis pasirengęs prisidėti prie jos įgyvendinimo per savo delegaciją ryšiams su Baltarusija; ragina Komisiją atidžiai stebėti teisėkūros iniciatyvas ir prižiūrėti jų įgyvendinimą; primena, jog ES privalo užtikrinti, kad jos ištekliai nebūtų naudojami pilietinės visuomenės organizacijų, žmogaus teisių gynėjų, laisvai samdomų

žurnalistų ir opozicijos lyderių veiklai užgniaužti;

15. yra susirūpinęs dėl saugumo problemų, kurias kelia Baltarusijos atominė elektrinė, statoma Astrave – mažiau nei 50 km atstumu nuo Vilniaus, Lietuvos sostinės, ir visai netoli Lenkijos sienos; pabrėžia, jog įgyvendinant šį projektą reikalinga atidi tarptautinė priežiūra siekiant užtikrinti, kad jis atitiktų tarptautinius branduolinės saugos ir aplinkos apsaugos reikalavimus ir standartus, įskaitant JT Espo ir Orhuso konvencijų taikymą; ragina Komisiją įtraukti šios statomos atominės elektrinės saugumo ir skaidrumo klausimus į savo dialogą su Baltarusija ir Rusija, turint omenyje tai, kad jos statybą finansuoja Rusija ir kad joje naudojama įmonės „Rosatom“ technologija, ir ragina reguliariai teikti ataskaitas Parlamentui ir valstybėms narėms, visų pirma Baltarusijos kaimynėms; ragina Tarybą ir Komisiją pasinaudoti poveikio priemonėmis, įskaitant ES makrofinansinės paramos teikimo sąlygų nustatymą, siekiant užtikrinti, kad Baltarusija laikytųsi tarptautinių saugumo standartų Astravo atominėje elektrinėje, visų pirma atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, kaip sutarta su Komisija 2011 m. birželio 23 d.;
16. teikia daug svarbos tam, kad Baltarusija įstotų į EURONEST parlamentinę asamblėją laikydamosi jos steigiamojo akto, ir tikisi, kad ji tai padarys, kai tik įvykdys politines sąlygas, nes šis prisijungimas būtų natūrali Baltarusijos dalyvavimo Rytų partnerystės daugiašalio bendradarbiavimo sistemoje tąsa;
17. pakartoja įsipareigojimą toliau siekti naudos Baltarusijos gyventojams, remti jų demokratinius siekius bei iniciatyvas ir prisidėti prie stabilios, demokratinės ateities ir šalies klestėjimo;
18. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Komisijos pirmininko pavaduotojai ir Sąjungos vyriausiajai įgaliotinei užsienio reikalams ir saugumo politikai, Europos išorės veikslių tarnybai, Tarybai, Komisijai, valstybėms narėms, ESBO Demokratiųjų institucijų ir žmogaus teisių biurui, Europos Tarybai ir Baltarusijos valdžios institucijoms.